

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Grubba (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Małgorzata Gierszon

SSN Andrzej Stępka

w sprawie **R.K.**

skazanego za czyn z art. 279 §1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w trybie art. 535§5 k.p.k.

na posiedzeniu w dniu 25 marca 2025r.

kasacji obrońcy skazanego

wywiezionej od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim

z dnia 24 maja 2024r., sygn. akt IV Ka 346/23,

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Sulęcinie

z dnia 11 kwietnia 2023r., sygn. akt II K 527/20

1. uchyla zaskarżony wyrok wobec skazanego R.K., a także, na podstawie art. 435 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. wobec skazanych K.K. i L.K. i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Gorzowie Wielkopolskim do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym,

2. zarządza zwrot na rzecz R.K. wniesionej przez niego opłaty od kasacji w kwocie 450 złotych.

Małgorzata Gierszon

Jerzy Grubba

Andrzej Stępka

UZASADNIENIE

R.K. wyrokiem Sądu Rejonowego w Sulęcinie z dnia 11 kwietnia 2023r. w sprawie II K 527/20 został uznany za winnego tego, że:

- w nocy 26 kwietnia 2020 roku w m. B., woj. [...], przy ul. [...], działając wspólnie i w porozumieniu z J. D., L.K., K.K., po uprzednim wyważeniu drzwi wejściowych do budynku, dostał się do jego wnętrza, skąd dokonał kradzieży mącznika w ilości 2 ton, nawozów płynnych B. 500 litrów, płynnego nawozu firmy B. w ilości 200 litrów, myjki ciśnieniowej M., motopompy bbd, młota pneumatycznego bbd, węża ogrodowego, 2 sztuk plandek, czym spowodował łączną wartość strat o wartości 84.485,00 zł działając tym samym na szkodę M.N.,

tj. popełnienia czynu z art. 279§1 k.k.

i za to wymierzono mu karę roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności.

Wyrok ten zaskarżony został osobistą apelacją oskarżonego, w której wskazał on, że nie był doprowadzany na rozprawy w Sądzie Rejonowym, nie dopuścił się zarzucanego mu czynu, a znalezione u niego rzeczy pochodzące z kradzieży nie były jego. Apelację złożył też obrońca oskarżonych K. K. i L. K.

Sąd Okręgowy w Gorzowie Wlkp. wyrokiem z dnia 24 maja 2024r. w sprawie IV Ka 346/23 utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Orzeczenie to kasacją zaskarżył obrońca oskarżonego i podniósł w niej zarzut:

- prowadzącej do bezwzględnej nieważności postępowania (art. 439§1 pkt 2 k.p.k.) obraży art. 77§1 pkt 1 p.u.s.p. w zw. art. 45 ust. 1 Konstytucji, sprowadzającej się do wydaniu zaskarżonego orzeczenia przez nienależycie obsadzony Sąd w jednoosobowym składzie, gdzie Sędzia był delegowany do Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z dniem 27 listopada 2017r. w drodze aktu Ministra Sprawiedliwości Z.Z., na mocy którego objął stanowisko Prezesa Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim, w którym nie określono czasu delegowania - w formie daty (dnia, miesiąca, roku) kończącej piastowanie przez Sędziego obowiązków służbowych w Sądzie, do którego został delegowany i nie wskazano, że delegacja obowiązuje na czas nieokreślony, co w konsekwencji skutkowało pozbawieniem

oskarżonego R.K. prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy przez niezawisły i bezstronny Sąd ustanowiony ustawą.

Wskazując na powyższe, obrona wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gorzowie Wielkopolskim.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest oczywiście zasadna w stopniu wymaganym przez art. 535§5 k.p.k. (dotyczy to w szczególności wskazania na zaistnienie w omawianej sprawie bezwzględnej przesłanki odwoławczej).

W wyroku z dnia 16 listopada 2021r. w połączonych sprawach od C-748/19 do C-754/19 Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzekł, że „Artykuł 19 ust. 1 akapit drugi TUE odczytywany w świetle art. 2 TUE oraz art. 6 ust. 1 i 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/343 z dnia 9 marca 2016r. w sprawie wzmocnienia niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym należy interpretować w ten sposób, że: *„stoją one na przeszkodzie przepisom krajowym, zgodnie z którymi minister sprawiedliwości państwa członkowskiego może, na podstawie kryteriów, które nie zostały podane do publicznej wiadomości, z jednej strony delegować sędziego do sądu karnego wyższej instancji na czas określony albo na czas nieokreślony, zaś z drugiej strony w każdym czasie, na podstawie decyzji, która nie zawiera uzasadnienia, odwołać sędziego z tego delegowania, niezależnie od tego, czy nastąpiło ono na czas określony, czy na czas nieokreślony.”* Jednak zdaniem Sądu Najwyższego treść ww. orzeczenia nie prowadzi do automatycznego przyjęcia, że każdy sędzia delegowany za jego zgodą przez Ministra Sprawiedliwości nie jest sędzią niezawisłym i bezstronnym, a zatem treść orzeczenia TSUE nie powoduje samoistnie zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439§1 pkt 1 k.p.k. (*vide*: postanowienie SN z dnia 23 czerwca 2022r., sygn. akt IV KK 164/22).

Przed wszystkim wskazać należy, że Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, stojąc na straży zgodności prawa krajowego z prawem unijnym, nie pozostaje obojętny na zasadę powagi rzeczy osądzonej. W konsekwencji tego stanowiska Sąd Najwyższy wyraził w swym orzecznictwie trafny pogląd, że wskazany wyżej wyrok TSUE z dnia 16 listopada 2021r. nie daje podstaw do wzruszenia,

prawomocnego przed tą datą, orzeczenia wydanego przez sąd, w którego składzie zasiadał sędzia delegowany przez Ministra Sprawiedliwości, na podstawie zakwestionowanych w tym orzeczeniu przepisów krajowych, a zatem nie aktualizuje się w takiej sprawie bezwzględna przyczyna odwoławcza w postaci nienależytej obsady sądu w rozumieniu art. 439§1 pkt 2 k.p.k. (*vide*: postanowienia SN: z dnia 25 listopada 2021r., sygn. akt II KK 379/20, z dnia 16 listopada 2021r., sygn. akt II KK 482/21).

Odnosząc się do treści omawianego wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w relacji do orzeczeń prawomocnych po 16 listopada 2021r. stwierdzić należy, że Sąd Najwyższy jest w sposób oczywisty związany tym orzeczeniem i ma tym samym obowiązek badać realizację prawa do bezstronnego i niezawisłego sądu z uwzględnieniem stanowiska zawartego w w/w wyroku TS UE. W konsekwencji mocą tego wyroku Sąd Najwyższy uprawniony jest w celu prawidłowej realizacji gwarancji stron do bezstronnego i niezawisłego sądu w rozumieniu art. 47 Karty Praw Podstawowych dokonać badania i stwierdzenia istnienia albo braku bezstronności i niezawisłości sędziego orzekającego w sądzie wyższej instancji na podstawie delegacji wydanej przez Ministra Sprawiedliwości. Ocenie podlega zwłaszcza okoliczność – istnienia albo braku gwarancji niezawisłości i bezstronności orzekania w tej sprawie. Istnieć muszą jednak okoliczności, które w powiązaniu z faktem takiej delegacji podważają niezawisłość i bezstronność sędziego.

Sąd Najwyższy uznaje, że w układzie okoliczności konkretnej sprawy albo okoliczności związanych z konkretnym sędzią możliwe, a więc konieczne może być stwierdzenie braku zapewnienia takich gwarancji, związanych pierwotnie z faktem orzekania w sądzie wyższej instancji sędziego delegowanego za jego zgodą przez Ministra Sprawiedliwości. Wynikać musi to jednak nie tylko z samego faktu delegacji (o ile na gruncie prawa krajowego była wszakże prawidłowa, por. wyrok SN z 8 grudnia 2021r., sygn. akt IV KK 133/20, wyrok SN z dnia 10 maja 2022r., sygn. akt IV KO 133/21), ale także z owych okoliczności z nią związanych albo równocześnie występujących, wykazujących brak bezstronności albo podważających ją w sposób obiektywny.

Może to być w szczególności zespół okoliczności związanych z faktem delegacji i zachowaniem samego sędziego, albo ich konsekwencjami, czy powodami

przyjęcia delegacji. Może to być z pewnością zespół okoliczności o charakterze kwalifikowanym, wynikających z pozycji konkretnego sędziego i jego zachowania – w tym wskazanych w orzeczeniu Trybunału Sprawiedliwości UE, jako okoliczności o kwalifikowanym znaczeniu. Za takie czynniki można - w układzie indywidualnych okoliczności sprawy - uznać np. fakt jednoczesnego powołania sędziego delegowanego:

a) na stanowisko prezesa sądu przez ten sam podmiot, który dokonał delegacji, tj. Ministra Sprawiedliwości – skoro może tworzyć przekonanie u obiektywnego obserwatora (strony postępowania), że delegacja jest powiązana z pełnieniem funkcji administracyjnej, uzależniającej go *in concreto* od Ministra Sprawiedliwości,

b) połączona z powołaniem na stanowisko rzecznika dyscyplinarnego w systemie dyscyplinarnym dotyczącym sędziów sądów powszechnych, z tych samych powodów,

c) powiązana z innymi szczególnymi okolicznościami dotyczącymi faktu delegowania albo postępowania sędziego, w stopniu, który powoduje odebranie stronie prawa do bezstronnego i niezawisłego sądu.

Narzędziem do przeprowadzenia takiego badania będzie, podobnie jak w przypadku badania instytucjonalnej bezstronności sędziów, którzy otrzymali nominacje od tzw. Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej nowelizacją z dnia 8 grudnia 2017r. (Dz. U. z 2018r., poz. 3), test wypracowany w wyroku ETPCz (Wielka Izba) z dnia 1 grudnia 2020r. – sprawa *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii* (wniosek nr 26374/18).

ETPCz wskazał tu, że:

- procedura powoływania (w tym przypadku delegowania – dopisek SN) sędziów musi zapewniać gwarancje przeciwko niedopuszczalnym formom wpływania i uznaniowości innych władz, zarówno na wstępnym etapie powoływania (j.w.), jak i w czasie sprawowania urzędu (pkt 224),

- naruszenie prawa w procesie powoływania (j.w.) sędziego może nadać nieprawidłowy charakter jego udziałowi w późniejszym sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości (pkt 226),

- jeżeli w procedurze powoływania (j.w.) sędziego doszło do nieprawidłowości, to w każdej późniejszej sprawie rozpoznawanej z udziałem tego sędziego konieczna

może być ocena, czy były one na tyle poważne, że mogły doprowadzić do podważenia zasady bezstronności sądu orzekającego (pkt 234).

Na tle m.in. powyższych uwag ETPCz sformułował trzypunktowy test, w oparciu o który można by dokonywać oceny wagi uchybień mających miejsce przy powołaniu sędziego. Z badać należy zatem, czy:

1. w procesie powoływania (j.w.) sędziego doszło do naruszenia prawa krajowego,
2. naruszenie to miało dostatecznie poważny charakter,
3. zostało ono ustalone i naprawione na szczeblu sądów krajowych.

Oczywistym jest w świetle omawianego orzeczenia TSUE, że problem delegowania sędziów (i ewentualnego odwoływania z tej delegacji) do orzekania w innych sądach, w tym wypadku wyższego rzędu niż wynika to z ich aktu nominacji, w oparciu o arbitralną decyzję Ministra Sprawiedliwości, ma charakter poważny i systemowy. Każdorazowo zatem, podobnie jak w przypadku, nominacji sędziowskich rekomendowanych przez tzw. KRS po 2018r., dwa pierwsze punkty powyższego testu zawsze „wypadną” dla testowanego negatywnie. Stąd szczególną wagę należy nadać ocenom będącym wynikiem analizy 3 ze wskazanych punktów tego testu.

Odnośnie Sędziego Sądu Rejonowego w Słubicach – X. Y. (który delegację Ministra Sprawiedliwości, w ramach której rozstrzygnął niniejszą sprawę, otrzymał w dniu 22 października 2023r.) zauważyć należy, że:

- egzamin sędziowski zdał w roku 2004. W latach 2004 do 2008 był asesorem w Sądzie Rejonowym w Słubicach i od 2008r. sędzią tego sądu. 27 listopada 2017r. mianowany został Prezesem Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. i jednocześnie delegowany został do orzekania w tym sądzie na czas pełnienia funkcji Prezesa (delegacja ta, jak słusznie wskazał skarżący, była sprzeczna z obowiązującymi w tym względzie przepisami, gdyż nie była delegacją ani na czas określony ani nieokreślony, tylko na czas pełnienia funkcji, zakończyła się jednak przed rozpoznaniem niniejszej sprawy, jej wady nie miały zatem na nią wpływu). Następną delegację od Ministra Sprawiedliwości otrzymał w dniu 22 października 2023r. na czas nieokreślony. Przed upływem 6 letniej kadencji zrezygnował z pełnienia funkcji Prezesa w SO w Gorzowie Wlkp., lecz równocześnie objął funkcję Prezesa Sądu Rejonowego w Gorzowie Wlkp.

(dotychczasowa Prezes tego Sądu – X.1 Y.1 została Prezesem Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp.). Z dniem 9 maja 2024 r. X. Y. został odwołany z tej funkcji;

- w latach 2017r.- 2022r. był powoływany w skład Komisji Egzaminacyjnej do przeprowadzenia egzaminów adwokackich i radcowskich w Szczecinie, Lublinie i Warszawie (Dz. U. Min. Spr. z 2017r. poz. 262, z 2020r. poz. 207, z 2021 poz. 104 i z 2022r. poz. 28);

- od 2022r. został członkiem Rady Programowej Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury (4 letnia kadencja). Pełni też funkcję zastępcy rzecznika dyscyplinarnego przy SO w Gorzowie Wlkp.;

- w dniu 27 sierpnia 2024r. tzw. KRS podjęła uchwałę o przedstawieniu Prezydentowi RP kandydatury X. Y. na stanowisko Sędziego Sądu Najwyższego;

- X. Y. złożył podpisy na listach kandydatów do KRS: G.F. (2018), J.M. (2018 i 2022), M.N. (2022), Ł.P. (2022), S.Z. (2022), Z.Ł. (2022);

- 2 marca 2018r. (Druk Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej nr 2320) został kandydatem na członka Krajowej Rady Sądownictwa wskazanym przez posłów klubu Parlamentarnego Prawo i Sprawiedliwość (Druk Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej nr 2320). Uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 6 marca 2018r. został wybrany do Krajowej Rady Sądownictwa – uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. z dnia 12 marca 2018r., poz. 276). Dodatkowo pełnił w KRS funkcję Rzecznika prasowego. Nie otrzymał rekomendacji do tzw. KRS w 2022r.

Jak wynika z powyższego zestawienia X. Y. aktywnie wspierał powstanie KRS po 2018r., zarówno poprzez udzielanie poparcia kandydatom, jak i przede wszystkim sam kandydując i zasiadając w tym niekonstytucyjnym organie w latach 2018-2022. Z tego tytułu spotkały go jednoznaczne profity w postaci powołania na stanowisko Prezesa Sądu Okręgowego pomimo, że nie był sędzią tego Sądu, powierzania funkcji z-cy Rzecznika Dyscyplinarnego, Prasowego, członka Rady Programowej KSSiP, zasiadania w komisjach egzaminacyjnych – większość tych funkcji wiązała się z dodatkowym wynagrodzeniem. A następnie rekomendowaniu jego kandydatury na stanowisko Sędziego Sądu Najwyższego, co w przypadku sędziego Sądu Rejonowego jest wydarzeniem bez precedensu. Trudno znaleźć też za powyższym argumenty w jego dotychczasowej karierze naukowej czy poziomie orzecznictwa.

Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim w uchwale z dnia 3 października 2024r. „z zażenowaniem przyjęło rekomendację X. Y. na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego”. Co również jest zdarzeniem bez precedensu.

Jak wynika z danych z roku 2017 (a więc sprzed objęcia funkcji Prezesa SO) w latach 2014 – 2017 rozpoznał łącznie 149 spraw z czego 37 zostało uchylonych a 15 zmienionych. Stabilność orzecznictwa na poziomie 62% trudno ocenić jako więcej niż, co najwyżej, przeciętną.

Przypomnieć tu należy, że kandydatury na członka Krajowej Rady Sądownictwa od 2018r. miały wprost charakter polityczny, skoro kandydaci byli wskazani przez partie polityczne – w przypadku X. Y. poparcia udzielili mu posłowie klubu parlamentarnego Prawo i Sprawiedliwość.

Wprost też należy stwierdzić, że Krajowa Rada Sądownictwa ukształtowana w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018r., poz. 3) nie jest organem tożsamym z organem konstytucyjnym, którego skład i sposób wyłaniania reguluje Konstytucja RP, w szczególności w art. 187 ust. 1. Przepis ten jednoznacznie wskazuje jaka liczba członków tej Rady wybrana może być przez Sejm – dotyczy to 4 osób. Zmiana dokonana wskazaną ustawą, doprowadziła do pozakonstytucyjnego zwiększenia liczby członków KRS z nadania sił politycznych. Tak też obecna KRS postrzegana jest przez organy międzynarodowe, w tym przede wszystkim Trybunały stosujące prawo europejskie (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022r., I KZP 2/22, OSNK 2022, nr 6, poz. 22). Głównym skutkiem jej działań było oddanie nieomal całego wpływu na nominacje sędziowskie, zwłaszcza do sądów wyższych instancji i Sądu Najwyższego w ręce władzy wykonawczej, a więc władz politycznych i partyjnych. Doprowadziło to do głębokiej destrukcji całego systemu nominacji sędziowskich i wygenerowaniem wątpliwości co do bezstronności poszczególnych sędziów na niespotykaną dotąd w historii Polski skalę.

Europejski Trybunał Praw Człowieka również zauważył, że „cała sekwencja wydarzeń w Polsce żywo pokazuje, że kolejne reformy sądownictwa miały na celu osłabienie niezawisłości sędziowskiej, poczynawszy od poważnych nieprawidłowości

w wyborze sędziów Trybunału Konstytucyjnego w grudniu 2015r., następnie, w szczególności, przebudowę KRS i utworzenie nowych izb w Sądzie Najwyższym, przy jednoczesnym rozszerzeniu kontroli Ministra Sprawiedliwości nad sądami i zwiększeniu jego roli w kwestiach dyscypliny sędziowskiej. W wyniku kolejnych reform sądownictwo – autonomiczna gałąź władzy państwowej – zostało narażone na ingerencję władzy wykonawczej i ustawodawczej, a tym samym znacznie osłabione” (pkt 348 uzasadnienia wyroku ETPCz [Wielka Izba] z dnia 15 marca 2022r. w sprawie Grzęda przeciwko Polsce – wniosek nr 43572/18).

Już zatem tylko samo zasiadanie Sędziego X. Y. w tzw. Krajowej Radzie Sądownictwa wskazuje dobitnie, że sprzeniewierzył się on wymogowi sędziowskiej niezawisłości, a jego delegacja do orzekania w SO w Gorzowie Wlkp. udzielona przez Ministra Sprawiedliwości, potwierdza, że jego bliskie związki z organami władzy wykonawczej są faktem. Analiza jego kariery zawodowej nad wyraz jednoznacznie pokazuje, że X. Y. właśnie w kontaktach z organami władzy wykonawczej i zaangażowaniu w upolitycznione działania tzw. KRS dostrzegł drogę, która pozwoli mu na osiągnięcie awansu zawodowego.

Mając na względzie wszystkie przedstawione wyżej okoliczności stwierdzić należy, że okoliczności towarzyszące delegowaniu Sędziego X. Y. do orzekania w Sądzie Okręgowym w Gorzowie Wlkp. nie pozwalają na przyjęcie, że skład sądu ukształtowany w tym Sądzie z jego udziałem może być uznany za należyście obsadzony. Stwierdzić należy zatem zachodzenie bezwzględnej przesłanki odwoławczej z art. 439§1 pkt 2 k.p.k.

Skutkiem powyższego było uchylenie zaskarżonego wyroku w części dotyczącej R.K.. Jednocześnie, dostrzegając, że te same względy, co omówione wyżej, odnoszą się również do K.K. i L.K., na podstawie art. 435 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. należało uchylić zaskarżony wyrok i co do tych skazanych oraz przekazać sprawę w tym zakresie Sądowi Odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

Brak natomiast podstaw do ingerowania w rozstrzygnięcie w zakresie w jaki dotyczy ono J. D. ponieważ nie skarżył on wyroku Sądu I-instancji, a więc nie dotyczą go uchybienia zaistniałe na etapie postępowania odwoławczego.

Przy ponownym rozpoznawaniu sprawy Sąd Odwoławczy przede wszystkim powinien przystąpić do jej rozpoznania w prawidłowo ukształtowanym składzie.

Małgorzata Gierszon

[WB]

[r.g.]

Jerzy Grubba

Andrzej Stępka